

datum: 19 oktober 2022

Projectsubsidies: knelpunten en remedies

Dit document is bestemd voor

Raad van Bestuur

Waarover gaat het?

Knelpunten van en oplossingen voor het gestegen aantal versnipperde projectsubsidies met bijhorende plan- en rapporteringslasten

Aansluiting op strategische speerpunten VVSG

Herijken gemeentefinanciën

Belang voor de lokale besturen

Vele (versnipperde) projectsubsidies met (te) grote plan- en rapporteringslasten schieten hun doel voorbij.

Samenvatting standpunt

Lokale besturen krijgen zeer veel versnipperde projectsubsidie-aanvragen te verwerken, met eigen plan- en rapporteringsverplichtingen. Al deze mogelijke subsidies komen samen in het (investerings-)beleid van de lokale besturen, die telkens weer moeten proberen ze op elkaar af te stemmen, op te volgen en de streefdata te halen. De VVSG vindt dat er naast ruime fiscale bevoegdheden en een aanzienlijke niet-geormerkte basisfinanciering er in de gemeentelijke financiering zeker ruimte moet zijn voor specifieke subsidies en projectsubsidies. Die subsidies moeten gebaseerd zijn op de behoeften van de lokale besturen, maximaal afgestemd worden op de BBC-regels en binnen de centrale overheden en interbestuurlijk maximaal gecoördineerd worden aangeboden. Projectsubsidies moeten voorbehouden worden aan proeftuinen en zijn dus per definitie tijdelijk. Subsiëring rond globale thema's is aangewezen, naast investeringssubsidies opgebouwd rond indicatoren. In bepaalde gevallen kan een niet-financiële ondersteuning het meest gepaste middel zijn.

1. Situatieschets

De VVSG stelt vast dat de Vlaamse overheid zeer veel en steeds meer projectsubsidies aan de lokale besturen aanbiedt. Deze projectsubsidies zijn zeer versnipperd. Bijvoorbeeld telt 'Gemeente zonder gemeentehuis' alleen al zijn er zeven verschillende projectoproepen. Voor investeringen in het openbaar domein kunnen gemeenten intekenen op subsidies voor fietsinfrastructuur, veilige schoolomgeving, mobipunten, ontharding, rioleering, bomen, laadpalen, blue deal-projecten, Hoppinpunten en het mobiliteitsconvenant. Al deze project- en andere subsidies komen samen in het (investerings-)beleid van de lokale besturen, die dit beleid weergeven in een legislatuuumvattend meerjarenplan.

U vindt een niet-exhaustief overzicht van de projectsubsidies die er deze legislatuur al geweest zijn in bijlage A.¹² Ook bij de federale overheid kunnen lokale besturen intekenen op heel wat projectsubsidies.

De VVSG ziet projectsubsidies an sich niet als een probleem. Projectsubsidies kunnen voor extra financiële middelen zorgen voor besturen, boven op de financiering voor de reguliere werking. Projectsubsidies kunnen ook een 'boost' geven voor de beleidsontwikkeling in een bepaalde richting. Het is wel een probleem als die projectsubsidies te versnipperd zijn, een (te) grote administratieve last voor de aanvraag en rapportering met zich meebrengen in verhouding tot de toegekende middelen of alleen kunnen worden gerealiseerd als een bestuur hiervoor in belangrijke mate moet afwijken van wat het eerder in de eigen meerjarenplanning had opgenomen.

2. Knelpunten

2.1. Versnippering

Vele kleine, versnipperde projectsubsidies zorgen voor een onoverzichtelijk kluwen van kleine financieringslijnen³. Hoe meer versnipperde subsidies er bestaan, hoe groter ook het risico dat deze elkaar tegenspreken of minstens niet op elkaar zijn afgestemd. Dat bemoeilijkt de taak van het lokaal bestuur om lokaal alles op elkaar af te stemmen. Extra complex wordt het als de projectsubsidies afkomstig zijn van enerzijds het Vlaamse en anderzijds het federale niveau en samenkomen op het lokale niveau. Versnippering leidt ook tot vertraging.

2.2. Wat met de Vlaamse planlastvermindering?

Versnipperde projectsubsidies met eigen plan- en rapporteringsvereisten leiden tot meer administratieve last: lokaal moet meer administratief werk verzet worden voor eenzelfde te ontvangen bedrag aan euro's in vergelijking met niet-versnipperde financiering. De recente opkomst van sectorale, versnipperde projectsubsidies gaat ook in tegen de

¹ Daarnaast ziet de VVSG nog toegenomen planlasten vanuit de Vlaamse overheid voor de lokale besturen die niet gelieerd zijn aan een projectsubsidie, bijvoorbeeld het administratief basisdossier o.b.v. het Woonzorgdecreet.

² Voor exhaustief overzicht van de Vlaamse projectsubsidies 2019-2021 zie parlementaire vraag nr. 368 van Koen Van Den Heuvel d.d. 16.6.2022.

³ Teken aan de wand daarbij is de opkomst van subsidiologen bij lokale besturen.

jarenlange evolutie van planlastvermindering vanuit de Vlaamse overheid naar de lokale besturen. Het planlastendecreet⁴ verminderde de planlasten in de beleidsdomeinen lokale diensteneconomie, lokaal sociaal beleid, integratie, ouderenbeleid, ontwikkelingssamenwerking, cultuur, jeugd, sport, cultureel erfgoed, milieu, flankerend onderwijs, opvoedingsondersteuning en voor het Stedenfonds. Besturen moesten geen aparte sectorale plannen meer opmaken (aanvraag via het meerjarenplan) en er waren geen specifieke rapporteringsvereisten (rapportering via de jaarrekening).

Met de integratie in 2016 van de subsidies voor cultuur, jeugd, sport, flankerend onderwijs, kinderarmoede, ontwikkelingssamenwerking en integratie in het Gemeentefonds verminderden de plan- en rapporteringslasten voor de lokale besturen verder. Via een aanvullende dotatie van het Gemeentefonds worden deze (niet-geïndexeerde) middelen sindsdien onder de besturen verdeeld o.b.v. de toenmalige verdeling. Hiermee sloeg de Vlaamse overheid de weg in van minder geoormerkte, sectorale subsidiëring en meer niet-geoormerkte, algemene financiering.

Elke projectsubsidie kent een eigen aanvraagmethode en een eigen manier van rapporteren waaraan besturen zich telkens moeten aanpassen. De vaststelling blijft bovendien dat bij veel subsidies de principes van het planlastendecreet niet gevolgd worden. Ter herinnering: het planlastendecreet schoof het gebruik van het BBC-meerjarenplan voor de aanvraag en de BBC-jaarrekening voor de rapportering naar voren, zodat besturen geen aparte plannen en rapporten meer moesten opmaken. Een ander principe uit het planlastendecreet is dat de Vlaamse regering één keer voor een lokale legislatuur⁵ vastlegt op welke subsidies besturen kunnen intekenen, met bijhorende hoogte en verdeling.

2.3. Beperkt succes

Door de vele nieuwe projectsubsidies zien we niet alleen opnieuw een vermeerdering van de plan- en rapporteringslasten voor de lokale besturen, de VVSG stelt ook vast dat de besturen ervoor kiezen om niet in te tekenen op verschillende projectsubsidies, ook al zouden ze er soms sowieso aanspraak op kunnen maken. De redenen hiervoor zijn divers: te zware administratieve procedures, te kleine subsidiebedragen, gevraagde cofinanciering, te scherpe deadlines, te grote planlasten. Vele gemeenten, van diverse grootte, geven aan dat ze de capaciteit niet hebben om alle subsidie-oproepen te capteren, laat staan de subsidies aan te vragen en op te volgen. Ook doorkruisen projectsubsidies die later dan het eerste jaar van de legislatuur komen, dikwijls het beleidsplan van de gemeente. In de praktijk kiezen besturen dan, zeker voor het beleidsdomein publieke ruimte, gegeven de per definitie niet-eindeloze capaciteit, om projecten zonder subsidie, of zelfs niet uit te voeren, i.p.v. schaarse personeelsinzet vrij te maken om het subsidiedossier te beheren.

Daarbij speelt ook de complexiteit van projecten een rol. Eén gemeentelijk integraal project raakt geregeld aan meerdere subsidiestromen, elk met zijn eigen procedure. Het

⁴ Het Decreet van 15 juli 2011 houdende vaststelling van de algemene regels waaronder in de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest periodieke plan- en rapporteringsverplichtingen aan lokale besturen kunnen worden opgelegd.

⁵ Met de mogelijkheid om deze halverwege de legislatuur bij te sturen.

afstemmen van uiteenlopende subsidies binnen één project bemoeilijkt de uitvoering op het terrein. Geregeld hebben subsidies ook heel korte doorlooptijden op het vlak van aanvraag en uitvoering. Het komt dan ook voor dat gemeenten geen subsidies aanvragen, ook al zijn deze aanzienlijk en zou het bestuur er recht op hebben, omdat men de ingewikkelde timing van het globale project niet in de war wil brengen. Besturen lopen dus ontvangsten mis terwijl de centrale overheid met haar subsidiebeleid niet volledig bereikt wat ze beoogt. De administratieve lasten⁶ en de instapdrempels verzwaren extra wanneer subsidies intergemeentelijk⁷ moeten worden aangevraagd/aangewend of een bovenlokaal doel moet hebben.

2.4. Projectsubsidie als meest adequate middel?

Vandaag kiezen centrale overheden het meest voor projectsubsidies om gewenst (lokaal) beleid te stimuleren, maar dat is niet noodzakelijk altijd het meest aangewezen instrument. De VVSG vraagt dat een subsidiegever telkens afweegt of een projectsubsidie en bijhorende oproep wel de aangewezen manier is om het beoogde doel te bereiken. In deze krappe tijden op de arbeidsmarkt volstaat geld geven niet (meer) om besturen in de door Vlaanderen gewenste richting te krijgen, want lokale besturen vinden er vaak geen mensen voor. Het kan zijn dat andere methoden hiervoor meer geschikt zijn.

Zo rijst voor de ontwikkeling van software- of IT-toepassingen waarvan alle gemeenten of OCMW's gebruik zouden kunnen maken de vraag of besturen telkens individueel 'het warm water moeten uitvinden', dan wel dat de centrale overheid in coproductie met de besturen IT-oplossingen uitwerkt en ze vervolgens aanbiedt. Projectsubsidies voor een beperkt aantal besturen zijn ook niet de financieringsoplossing voor structurele uitdagingen die vele of alle besturen treffen.

2.5. Verhouding tussen centrale en lokale overheid

Lokale besturen en centrale overheden moeten samenwerkingspartners zijn in het kader van het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Dat een centrale overheid een zekere sturing wenst te geven is te begrijpen. Dat geldt overigens ook voor de lokale overheden ten aanzien van hun partners. De centrale overheid moet er zich echter wel van bewust zijn dat die sturing tegenover de lokale overheid verschilt van de wijze waarop ze omgaat met andere organisaties die een rol spelen in het uitvoeren van beleid, al was het maar omdat lokale besturen democratisch verkozen overheden zijn die in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor het bepalen, uitvoeren en evalueren van (lokaal) beleid. De centrale overheid neemt dus beter slechts initiatieven waar lokale overheden niet in staat blijken de problemen zelfstandig op te lossen.

De neiging tot controle is ingebakken. In de relatie tussen de lokale en de centrale overheid rijst stilaan de vraag of er echte verantwoordelijkheid komt bij de lokale besturen,

⁶ Bij sommige subsidies wordt bij de aanvraag een door de gemeenteraad ondertekende samenwerkingsovereenkomst gevraagd, wat tot administratieve last leidt, ook gegeven de onzekerheid of de subsidieaanvraag wel door de subsidiënt aanvaard wordt.

⁷ Soms noodgedwongen, omwille van een drempel van een minimum aantal inwoners die men hanteert.

dan wel of het gaat over uitvoeringsplicht? De centrale overheid kan de lokale situatie vaak niet vatten waardoor veel projectoproepen daardoor vaak vreemd aanvoelen.

3. Gemeentelijke financiering

Specifieke subsidies en projectmiddelen hebben zeker een plaats in het geheel van de gemeentelijke financiering. Fundamenteel blijft dat gemeenten over een ruime fiscale autonomie moeten beschikken (zowel in aard, aantal als in hoogte van belastingen). Daarnaast moet er een aanzienlijke algemene niet-geoordeelde basisfinanciering zijn vanuit de Vlaamse overheid waaraan er geen rapporteringsverplichtingen verbonden zijn. Naast de eigen inkomsten van de gemeente kunnen geoordeelde (project-)subsidies een aanvulling zijn op het bovenstaande.

4. Verbeterpunten

De VVSG stelt een reeks verbeterpunten voor om de geschetste problemen met projectmiddelen aan te pakken.

4.1. Generiek

4.1.1. Subsidies o.b.v. de behoeften van de lokale besturen

Subsidies moeten vertrekken vanuit een behoefteanalyse door de subsidiërende overheid. Op basis daarvan:

- Kunnen gemeenten geclusterd worden, eventueel o.b.v. financiële noden
- Moet bekeken worden of subsidies het meest adequate middel zijn. Voor generieke, complexe uitdagingen is een projectsubsidie niet altijd gepast. Bijvoorbeeld voor woningnood kan een conceptstudie, gezamenlijk opgezet door de Vlaamse overheid en met verschillende besturen, gevolgd door een structurele financiering, meer aangewezen zijn. Soms treedt de gemeente ook enkel op als tussenpersoon (bijvoorbeeld bij Gemeente zonder gemeentehuis waarbij Vlaamse subsidies terugvloeien naar een Vlaamse instantie).
- Kan bekeken worden of de gevraagde cofinanciering realistisch is⁸ en aansluit bij de reguliere behoefte/werking van het bestuur

4.1.2. Maximale afstemming op de BBC met minimale plan- en rapporteringslast

Stem subsidies maximaal af op het reguliere plannings- en rapporteringsproces van de beleids- en beheerscyclus. Idealiter gebeuren ze conform de principes van het planlastendecreet, waarbij de doelstellingen en bijhorende subsidies vastgelegd worden voor een gemeentelijke beleidsperiode. Daarbij moeten besturen maximale autonomie krijgen in de uitvoering, op basis van vertrouwen en eigenaarschap.

4.1.3. Subsidies maximaal afstemmen binnen en tussen de verschillende subsidiërende overheden

⁸ Projectsubsidies doorkruisen het meerjarenplan, dat opgesteld is o.b.v. een bepaalde personeelsbezetting, wat bij intekening kan leiden tot het schrappen van gepland beleid.

Stem subsidies maximaal af tussen de verschillende afdelingen binnen de subsidiërende overheid zelf, zodat de verschillende subsidies elkaar niet tegenspreken, maar versterken en aanvullen. Ook een betere afstemming tussen de verschillende subsidiërende overheden is aangewezen. Dat vermijdt dat federale, Vlaamse en/of provinciale subsidieregels tegenstrijdige richtlijnen opleggen aan een lokale overheid.

4.1.4. Intergemeentelijke samenwerking

Subsidiëring d.m.v. intergemeentelijk samenwerken moet zeker kunnen, maar het is niet aan de centrale overheden om hiervoor nadere regels (juridische vorm of minimum aantal besturen of inwonertal) op te leggen. Wel kan de keuze van de potentiële partners worden afgestemd op de lopende regiovorming. Bij intergemeentelijke subsidies zou de subsidiënt de verkenning en afstemming tussen de gemeenten als een ‘matchmaker’ kunnen faciliteren.

4.1.5. Planlastenwet

De VVSG roept de federale regering op om ook werk te maken van de opmaak en toepassing van een planlastenwet conform het planlastendecreet.

4.2. Vorm

4.2.1. Structurele subsidies rond globale thema's

Gezien de vele negatieve gevolgen van versnipperde, beperkte (deelthema-) projectsubsidies (cf. supra), ijveren we ervoor dat de centrale overheden inzetten op structurele subsidies rond globale thema's/grote domeinen. Die kunnen naast de niet-geoordeelde basisfinanciering bestaan, die uiteraard de belangrijkste financieringsstroom moet blijven. Structurele subsidies voor grote domeinen moeten besturen in staat stellen om de lokale uitdagingen rond globale thema's aan te pakken, zonder dat ze een complexe, onvolledige puzzel moeten maken o.b.v. veel versnipperde projectsubsidies. Besturen zouden dan jaarlijks recht hebben op een bepaald bedrag, dat ze via het (aangepaste) meerjarenplan kunnen aanvragen en via de jaarrekening over kunnen rapporteren. Deze globale thema's kunnen bijvoorbeeld omgeving, vrije tijd, duurzaamheid, samenleven en diversiteit of innovatie zijn. De voorwaarden voor deze trekkingsrechten moeten minimaal worden gehouden. Gemeenten kunnen deze middelen inzetten zowel als werkings- als investeringsmiddelen.

4.2.2. Werkingssubsidies voor proeftuinen

Werkingsubsidie-oproepen moeten zoveel mogelijk beperkt worden tot experimenten of proeftuinen. Deze experimenten en proeftuinen moeten ontstaan voor alle besturen, zodat besturen ervoor kunnen kiezen om er al dan niet op in te tekenen⁹. Na afloop van het experiment/de proeftuin moet er een evaluatie gebeuren, met betrokkenheid van het bestuur. Bij een positieve evaluatie moet nadrukkelijk ingezet worden op een verankering van het experiment/de proeftuin, met ondersteuning door de subsidiënt. In vele gevallen zal bij de opschaling ervan naar de overige besturen een structurele ondersteuning (meestal in de vorm van financiering) aangewezen zijn. Het allerminste is dat de subsidiërende overheid het bestuur/de besturen waar het experiment werd opgezet begeleidt in

⁹ Waarbij lokale overheden niet tegen elkaar uitgespeeld worden.

het uitschrijven van de inzichten of zelf een studiedag daaromtrent organiseert. In bepaalde gevallen kan ook de VVSG een rol spelen in de ondersteuning en begeleiding van de besturen hierbij.

Tegenover deze werkingssubsidie-oproepen staan projectsubsidies. Deze hebben betrekking op een project, dat per definitie aflopend is. Projectsubsidies kennen dan ook een uitdovend karakter.

4.2.3. Investeringsubsidies opgebouwd rond indicatoren

Om lokale investeringen te stimuleren kan de Vlaamse overheid afstappen van een systeem van het subsidiëren van projecten en overstappen naar een systeem van het subsidiëren van indicatoren. Die indicatoren kunnen bijvoorbeeld zijn: aantal meter fietspad, aantal meter openbaar domein met ingrepen voor gemengd verkeer, extra aangesloten inwoners op de riolering, aantal schuilhuisjes, aantal vierkante meter grond die gevrijwaard wordt voor bebouwing.

Per indicator kan Vlaanderen (al dan niet gedifferentieerd) een bedrag vastleggen waarop een bestuur aanspraak kan maken indien het deze realiseert. Bijvoorbeeld: indien het bestuur op het einde van een bepaalde periode 1000 meter extra fietspad heeft aangelegd dat aan een aantal kwaliteitseisen voldoet, heeft het bestuur recht op 1000 maal het bedrag per meter fietspad. Dat bedrag moet substantieel zijn en kan berekend worden op basis van de gemiddelde kostprijs van projecten van voorgaande jaren.

Gemeenten kiezen zelf de projecten (eventueel ook door stimulering van investeringen door particulieren) waarmee ze de indicatoren bereiken. Besturen kunnen zo ook meerdere indicatoren realiseren in één project. Het valt te overwegen dat Vlaanderen nog stuurt o.b.v. haar eigen prioriteiten met een gedifferentieerd bedrag per indicator, bijvoorbeeld een hoger bedrag bij meters fietspad die een onderdeel zijn van een fietsnetwerk of bij extra op de riolering aangesloten inwoners in bepaalde afwateringsgebieden.

Met het oog op zekerheid en stabiliteit (voor de besturen maar ook voor de Vlaamse begroting) legt Vlaanderen per looptijd van het lokale meerjarenplan een totaal subsidiebedrag per indicator vast. Idealiter legt de Vlaamse overheid in de eerste maand van een nieuwe gemeentelijke bestuursperiode (laatste jaar van het meerjarenplan) vast hoeveel het bedrag per indicator bedraagt. Vervolgens kunnen na onderhandelingen in het eerste jaar van de gemeentelijke bestuursperiode de Vlaamse overheid en elke gemeente dan afspreken wat er te realiseren is en welk bedrag de gemeente zal ontvangen bij realisatie.

Voorbeelden van deze subsidievorm:

- het VVSG-Aquaflanders-voorstel voor aanpassing van het rioolsubsidiebesluit
- het lokaal energie- en klimaatpact tussen de Vlaamse regering en de Vlaamse steden en gemeenten: bij ondertekening van het pact engageren gemeenten zich voor het bereiken van streefdoelen tegen 2030 en krijgen ze hiervoor jaarlijks een bepaald bedrag van de Vlaamse overheid

4.2.4. Niet-financiële ondersteuning

Om de grote, generieke uitdagingen die lokale besturen ervaren rond digitalisering aan te pakken, kan het een optie zijn dat de Vlaamse overheid hiervoor middelen uittrekt en

deze zelf aanwendt op basis van de keuzes van de lokale besturen. Lokale besturen zouden kunnen aangeven via een longlist/shortlist rond welke uitdagingen/moeilijkheden het meest aangewezen is om een project op te starten. Op basis van die resultaten kan Vlaanderen dan samen met meerdere geïnteresseerde besturen een projectvoorstel opmaken om het vervolgens samen met de besturen uit te voeren. In deze filosofie ontvangen de gemeenten zelf geen middelen maar bepalen ze wel aan welke projecten de middelen besteed worden. Daarbij moet over gewaakt worden dat projectresultaten opschaalbaar naar vele gemeenten zijn. Deze niet-financiële ondersteuning vanuit de Vlaamse overheid kan nog aangevuld worden met projectsubsidies voor kleinere proeftuinen in het kader van digitalisering.

Bijlage A: niet-exhaustief overzicht Vlaamse en federale projectsubsidies

Bestuur en Strategie:

- City of Things: jaarlijkse subsidie-oproep sinds 2018 voor smart city-projecten.
- Gemeente zonder Gemeentehuis (Vlaams relanceplan): 7 oproepen

Zorg en Gezondheid

- Projectoproep zorgzame buurten

Samenleven en beleven

- Subsidieoproep in het kader van e-inclusie (federaal)
- Subsidieoproepen in het kader van e-inclusie (Vlaams)
- Diverse subsidieoproepen in het kader van plan Samenleven;
- Geïntegreerd breed onthaal: oproepen voor regierol van de lokale besturen
- Geïntegreerd breed onthaal: middelen voor de regierol van de lokale besturen in het kader van de Oekraïne-crisis
- Geïntegreerd breed onthaal: oproepen in het kader van specifieke doelgroepen (niet toeleidbaren, nabestaanden, zorgkas...)

Economie, leefomgeving en klimaat

- Fietsbeleid – Kopenhagenplan
- Ruimtelijke ordening:
 - Pilootproject BR
 - Apparatuur voor geluidsmetingen
 - Erosiebestrijdingsmaatregelen
 - Opmaak en actualisatie inventaris onbebouwde percelen
 - Opmaak gemeentelijke RUPs
 - Planschade in signaalgebieden
 - Projecten rond drinkwater en sanitatie in het Zuiden
 - Samen verbeelden we de ruimte
 - Strategische projecten ruimtelijk beleid: projectcoördinatie
 - Strategische projecten ruimtelijk beleid: verwerving
 - Vernieuwing van leegstaande en verwaarloosde bedrijfsruimten
 - Subsidies ikv Bluedeal (bijv. Groenblauwe dooradering en Groenblauwe parel
 - nabije verleden: 45 proeftuinen ontharding
- Onroerend erfgoed
- Economie
 - Oproepen kernversterking:
 - Aankoop en transformatie handelspanden en bedrijfsruimten
 - De Profploeg
 - Duurzame bereikbaarheid van kernen (mobiliteit / logistiek)
 - Premies voor verfraaiing en verduurzaming handelspanden (in kernwinkelgebied)
 - Ondersteuningssubsidie voor opmaak RUP/verordening

- Stedenbeleid: thematische stadsvernieuwingsprojecten
 - EFRO
 - Ontwikkeling en herontwikkeling van bedrijventerreinen
 - Verweving
 - Oproep verweefcoaching
 - Oproep Van leegstand naar verweven locaties
 - Oproepen om te fungeren als pilootgemeente, bv. Smart Retail Dashboard, MOW ikhv Zero Emissie Stadslogistiek
- Wonen
 - Subsidieoproep voor projecten met een vernieuwend of experimenteel karakter.
 - Jaarlijkse projectoproep voor noodwoningen.
 - Projectoproep voor dak- en thuislozentellingen.

Opgroeien en Ontwikkelen

- Projectsubsidie ikv decreet Buitenschoolse opvang en activiteiten
- Zomerscholen
- Vernieuwende projecten Huizen van het kind
- Projecten doorgaande lijn kinderopvang-onderwijs
- Proeftuinen buurtgerichte netwerken gezinnen

Veiligheid

- Projectoproep preventie van radicalisering en polarisatie (Vlaams)
- Strategische veiligheids- en preventieplannen (federaal)